

Kulturhistorisk rapport for undersøgelse af Skærskovgård VI Journalnr. : SIM 38/2009 Sb nr. 118 KUAS j.nr.: 2009-7.24.02/SIM-0006	Sted: Skærskovvej Matr. nr.: 1a Ejerlav: Funder By Sogn: Funder Herred: Hids Gl. Amt: Viborg
--	---

Resumé

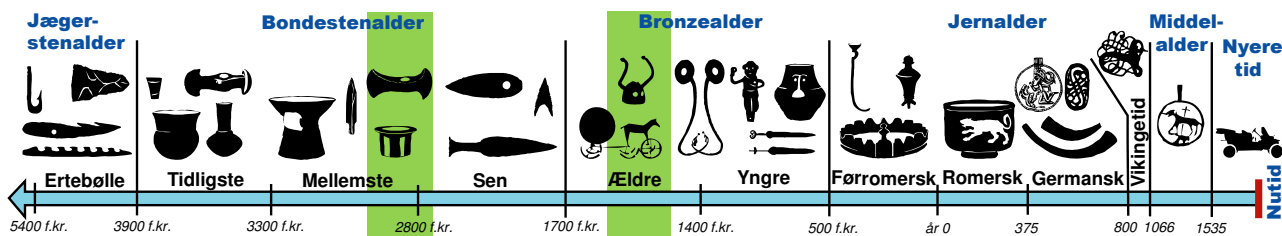
Arkæologisk undersøgelse på matr. nr.: 1a Funder, Funder sogn forud for byggemodning til industri ved motorvejsstrækningen Bording-Funder. Undersøgelsen har dokumenteret en overpløjet gravhøj fra bronzealderen, hvor rester af randstenskæde og et stenleje til en nu borttrådet egekiste blev undersøgt. Arealerne uden om gravhøjen viste flere aktivitetsspor fra tiden før og efter gravhøjens opførelse, og under gravhøjen fandtes desuden ardspor og under disse flere stolpehuller samt et mindre kulthus fra tiden før højbyggeriet.

Sted	Dato	Navn og underskrift
Silkeborg Museum	21. maj 2010	Kirsten Nellemann Nielsen

Indholdsfortegnelse

Indledning	side 3
Undersøgelsens resultater	side 3
Topografi	side 8
Fortidsmindelandskabet	side 9
Udgravningsdata	side 10
Metode	side 10
Data	side 10
Fremtidigt arbejde	side 10

Indledning

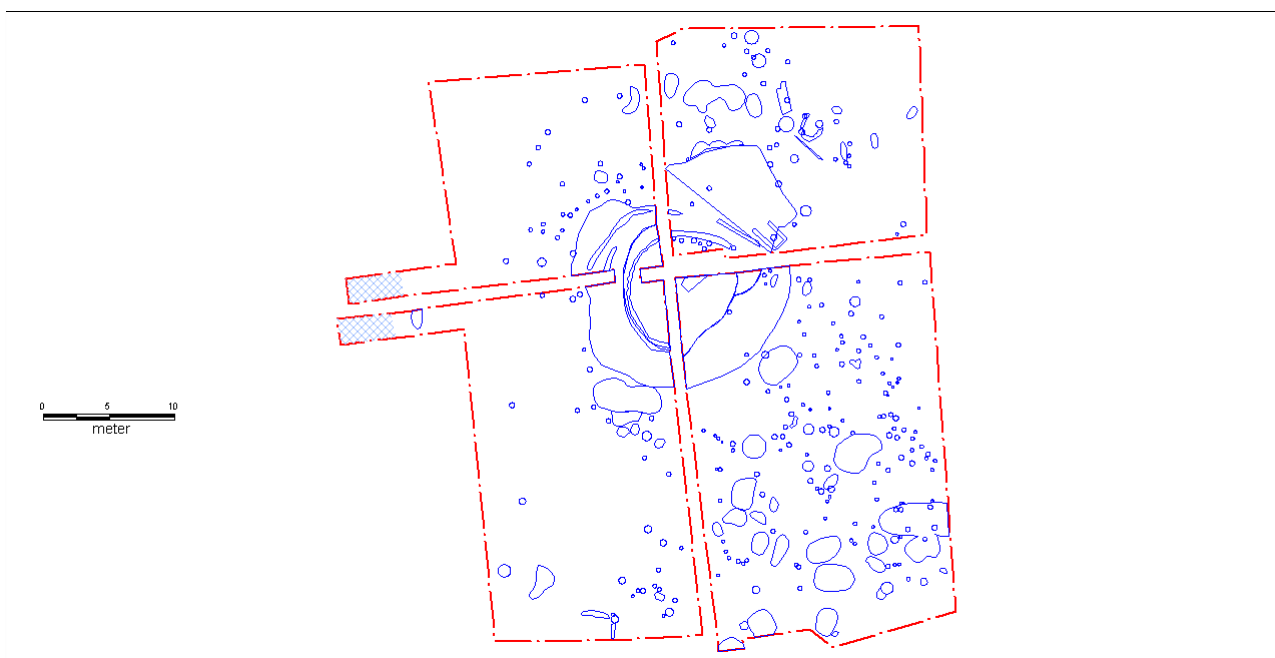
En forundersøgelse af området i efteråret 2009 viste tydelig spor efter en gravhøj. Dette var forventet, da sognebeskrivelserne fra 1885 omtaler højen. I 1950 konstateres det dog at højen allerede i 1901 var overpløjet. Da disse overpløjede høje erfaringsmæssigt stadig kan give os vigtige data, er selve højen samt arealet umiddelbart rundt om denne blevet udvalgt til nærmere undersøgelse, som blev foretaget af Silkeborg Kulturhistoriske Museum i perioden fra 23. marts til den 28. april. Udgifterne til disse undersøgelser påhviler ifølge museumsloven § 27 stk. 4 bygherre, der i dette tilfælde er Silkeborg Kommune.

Al korrespondance er ført mellem Peter Mohr Christensen, Silkeborg Kulturhistoriske Museum, og Bente Rands Mortensen, Silkeborg Kommune.

Undertegnede forestod den arkæologiske udgravning og udfærdigede nærværende rapport.

Undersøgelsens resultater

Udgravningen blev foretaget i fire felter, således at et stort kryds af uberørt jord lå over gravhøjen. I de fire felter var der udenfor selve gravhøjen flere aktivitetsspor. Specielt området sydøst for gravhøjen var meget rigt på fyldskifter, som omfattede stolpehuller, naturlige aflejringer og gruber.

Figur 1. GPS indmålt plan efter første maskinafrensning.

Nederst i det sydvestlige felt blev et hushjørne påtruffet. Hjørnet viste sig som væggrøfter med svage spor af stolpehuller. I det sydøstlige felt danner de mange stolpehuller flere konstruktioner. Disse skal formodentlig dateres til bondestenalderen, men de fleste af anlæggene i umiddelbar nærhed af højen er af nyere dato.

Selve gravhøjen er opført på en naturlig forhøjning i landskabet. Højen har været opbygget af græs- eller lyngtørv fra omgivelserne, og man har formodentlig ikke gået specielt langt efter disse. Tørvene til konstruktionen har været omkring 40 gange 40 cm, og er placerede med oversiden

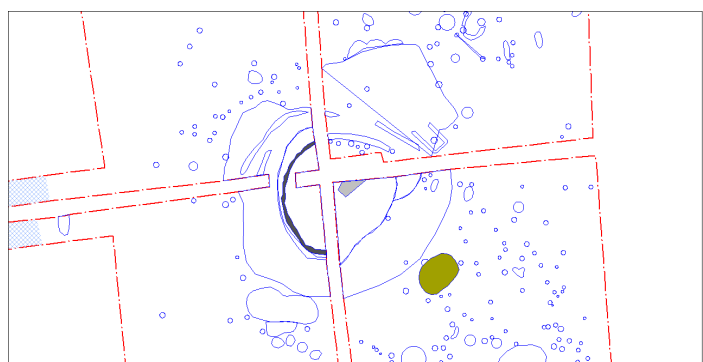
nedad. Disse tørv er lagt henover en stammekiste på et stenleje. Ca. midt på den tørveopbyggede høj har man sat en kæde af sten. Inden for kæden kunne spredte rester af en stenlægning iagttages.

Figur 2. Højen efter første maskinafrensning, stenkæden samt højfyldens afgrænsning ses tydeligt. Foto set fra vest.

Resterne af stenkæden og stenlejet viste sig umiddelbart under muldlaget og ploven må have ramt imod mange gange gennem årene. De sporadiske rester af stenlægningen kunne iagttages sammen med spor efter de manglende sten i form af vandaflejret sand. Højen blev, som nævnt i indledningen, anset som værende bortpløjet allerede i 1901. Specielt højens sydøst side er stærkt nedslidt. Stenkæde, stentæppe og det yderste højfyld er her helt væk.

Museet har ved udgravninger af bronzealderhøje, i umiddelbar nærhed af

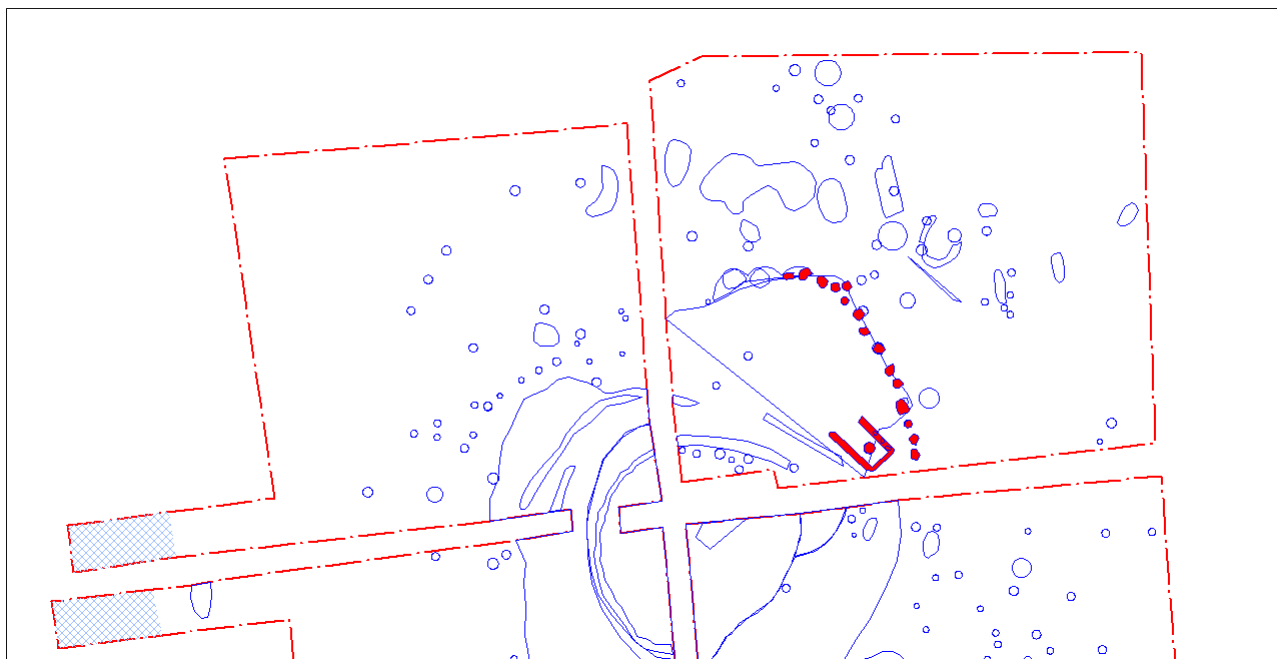
Figur 3. Plan med stenkæde, grav og moderne grube markeret med hhv. blå, grå og grøn.

den her omtalte, iagttaget lignende fænomener. På højenes vestside er randstenskæde og stenlægning bevaret, i modsætning til den østvendte del. Dette kan forklares ved moderne pløjning, der ved pløjeretning samt højdekurver i det naturlige landskab, giver østsiden en hårdere medfart. Det kan dog også tænkes at man i opbygningen af højene har prioriteret højens udseende ud mod en given færdselsåre højere end den side, der vender bort fra færdselsåren.

En grube (A87) i højens periferi viste sig at være et forholdsvis moderne hul, fyldt med sten. Dette forklarer nok noget af den manglende stenlægning, hver gang man har pløjet over højen er ploven stødt imod de mange sten. For at slippe af med nogle af disse har man sandsynligvis gravet et stort hul og smidt stenene ned heri. Sammen med stenene fandtes en enkelt teglsten samt potteskår fra et dekoreret fad. Dette samt nogle klinknagler daterer hullet til 1800-tallet. 15 stolpehuller i nærheden af A87 skønnes også at være fra samme tid, og er formodentlig en form for indhegning.

Sydøst for højen kunne iagttages et jordlag, der kunne være udpløjet højfyld, men en tydelig stolpehulsrække i lagets afgrænsning tydede på en anden forklaring. Stolpehulsrækken følger ikke højens runding, men danner nærmere et rektangel, der kan stamme fra et kultisk anlæg rundt om højen, måske et såkaldt woodhenge.

Under det ovennævnte kulturlag kunne omridset af et lille rektangulært kulthus anes.

Figur 4. Plan af de nordlige felter efter anden maskinafrensning. Her ses det mulige woodhenge samt omridset af det lille kulthus.

Af selve graven i højen var ikke meget bevaret. Et stenleje med enkelte støttesten til den runde stammekiste havde dog undgået ploven. Rester af selve kisten kunne anes som en tynd streg i jorden over stenene. Ved afrensning af stenene viste det sig at den formuldede kiste havde lagt sig som et lag på stenene. Af den gravlagte person og gravgaver var intet tilbage.

Figur 5. Graven efter første afrensning. Kistesporret ses som en fin lodret streg i gravens højre side. Foto set fra øst.

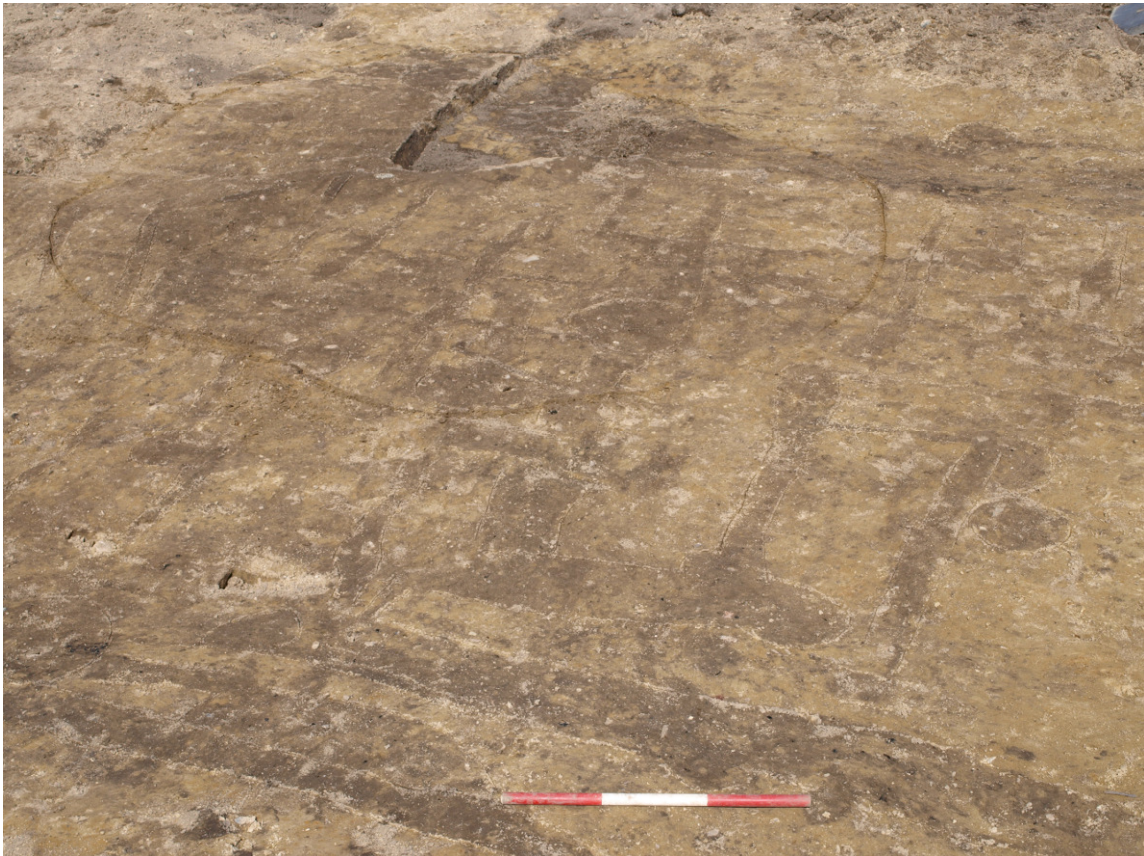
Figur 6. Efter anden afrensning kunne resterne af stammekisten ses over stenene. På billedet viser det sig som mørke områder på stenene. Foto set fra sydøst.

Figur 7. Stenlejet er nu helt afrenset, og man kan ane støttestenene langs siderne. Foto set fra nordvest.

Under stenlejet og hele den centrale del af højen kunne tydelige ardspor iagttages. Hvorvidt disse ardspor stammer fra dyrkning eller er udført som en rituel handling som første led i opførelse af en gravhøj, er man stadig uenig om.

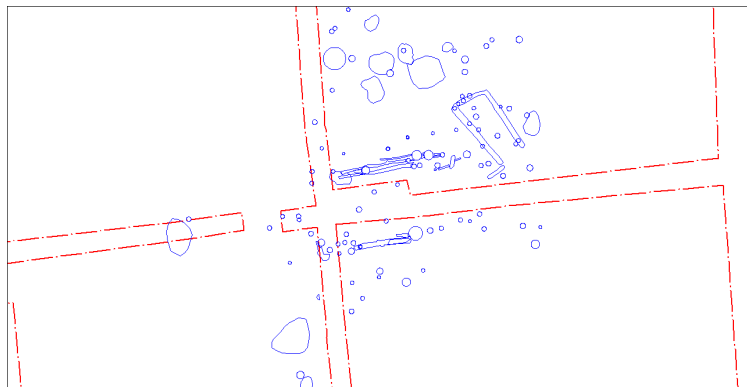
Både under samt i forbindelse med disse ardspor, kunne flere stolpehuller iagttages. Der har ligget mindst et hus fra bondestenalderen på den naturlige forhøjning. En mørk cirkulær skygge under ardsportene kan være fra en tidligere mindre høj, men kan dog også blot være spor efter et væltet træ.

Figur 8. Gravens stenleje er nu helt væk, og ardspor og stolpehuller kan ses i den afrensede flade. Foto set fra sydøst.

Topografi

Det berørte område ligger i et let kuperet terræn vest for Silkeborg og umiddelbart sydøst for Funder Kirkeby. Undersøgelingsområdet lå på matrikel 1a, Funder, Funder sogn, nord for Hovedvej 15 og øst for Skærskovvej.

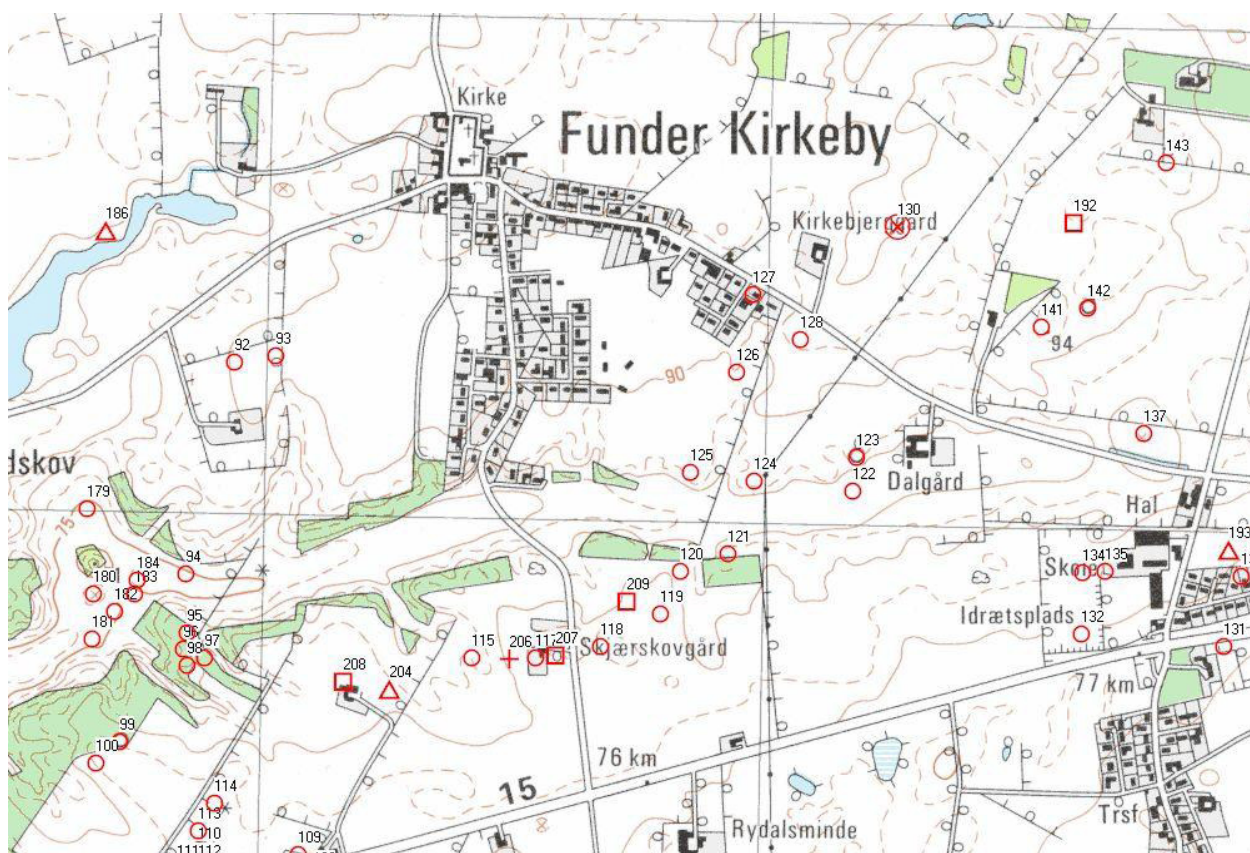
Figur 9. Plan over anlæg under højen.

Fortidsmindelandskabet

Lokalområdet er rigt på fortidsminder. Af synlige fortidsminder er der en række fredede gravhøje på begge sider af Hovedvej 15, og endnu flere har eksisteret i fortiden. Foruden den her undersøgte gravhøj er der således i Det Kulturhistoriske Centralregister registreret ikke færre end 14, nu overpløjede, gravhøje i området mellem Skærskovvej i vest, Funder Kirkevej i nord, Funder Skolevej i øst og Hovedvej 15 i syd. En høj række, der så nogenlunde har fulgt den nuværende øst/vestgående Hovedvej 15. Høj rækken markerer sandsynligvis et gammelt vejforløb, der har fulgt naturligt tørre forløb langs højningerne i landskabet.

Foruden indeværende undersøgelse har Silkeborg Kulturhistoriske Museum i området foretaget en række andre arkæologiske undersøgelser i området forud for anlæggelsen af motorvejstracéet samt i relation til byggemodning af tilstødende områder. Hidtil er undersøgt resterne af tre overpløjede gravhøje og bebyggelsesspor fra neolitikum og bronzealder i forbindelse hermed. (SB 119, SB 120 og SB 124, journaliseret på Silkeborg Kulturhistoriske Museum som SIM 8/2009, SIM 9/2009 samt SIM 11/2009.)

Desuden er der undersøgt udstrakte bebyggelsesspor fra bronzealderen og neolitikum i området ud mod den nuværende Hovedvej 15. (Journaliseret på Silkeborg Kulturhistoriske Museum som SIM 10/2009, SIM 14/2009 og SIM 39/2009)

Figur 10. Udtræk fra Det Kulturhistoriske Centralregister med registrerede lokaliteter i omgivelserne. Copyright tilhører Kulturarvsstyrelsen. Den aktuelle udgravning er punkt 118. Bopladsspor er markerede med firkantet signatur, og høje med rund.

Udgravningsdata

Undersøgelsen foregik i perioden fra den 23. marts til den 28. april med følgende deltagere: Cand. Mag. Kirsten Nellemann Nielsen (daglig leder), Cand. Mag. Peter Bye Jensen, Cand. Mag. Kaj Fredgård Rasmussen, Ph. D. Mogens Skaaning Høeghsberg, museumsinspektør Peter Mohr Christensen (udgravningsansvarlig) og museumsmedarbejder Mette Bundgaard. Maskinfører var Allan Sørensen som var stillet til rådighed af Silkeborg Kommune. Der blev brugt i alt 282 mandetimer samt 39 maskintimer.

Metode

Muldafrømning er foretaget med gravemaskine af Allan Sørensen fra Silkeborg Kommune, i samarbejde med museet. Der er taget jord af i tre omgange; Først er den moderne dyrkningsjord og lidt af højfylden fjernet i fire kvadranter. Herved blev et kryds henover højen bevaret, hvori vi har kunnet holde styr på højens opbygning i profil. Efter undersøgelser af højen samt fladen udenom, fjernedes højfylden med maskine, dog lod vi graven og krydset stå. Efter at de nyopdukkede spor var undersøgt, fjernedes endeligt al højfylden, hvorefter de sidst opdukkede aktivitetsspor blev undersøgt.

Felter samt alle anlæg blev indmålt med GPS i system 34. Et udvalg af anlæggene blev snittet med skovl, beskrevet og fotograferet, såfremt det kunne afklare sammenhænge og tolkninger.

Alle oplysninger fremkommet ved undersøgelsen registreredes i gravebog, samt i MUD (en fælles online database for danske museer: Museernes Udgravnings Data).

Efter undersøgelsens afslutning er den bortgravede jord lagt tilbage, således at råjorden ligger nederst, og muldlaget øverst.

Data

Sagen er journaliseret på Silkeborg Kulturhistoriske Museum som SIM 38/2009 – Skærskovgård VI, Funder sogn. Alle oldsager og original dokumentation, samt digitale data opbevares her, og kan forevises efter ønske.

Fremtidigt arbejde

Området ved Funder Kirkeby har vist sig at være uhyre rigt på fortidsminder, fra bondestenalder til middelalder og ethvert areal i området bør undersøges før evt. jordarbejde påbegyndes, såfremt dette ikke allerede er sket i forbindelse med museets prøvegravninger.

Det undersøgte område er hermed færdigundersøgt, og frigivet til anlægsarbejde.